



PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/82556>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

Herindeling is gedwongen huwelijk: stel bruidsschat veilig

Michiel S. de Vries is er van overtuigd dat herindeling onontkoombaar is. Hij adviseert burgers en gemeenten daarom na te denken over de 'hoe-vraag'.

In gemeenten als Millingen, Ubbergen en Groesbeek is er momenteel een discussie gaande of er een gemeentelijke herindeling moet komen of niet. Net als elders, bijvoorbeeld bij de voorgenomen fusie van Mook, Gennep en Bergen, ontmoeten zulke plannen weerstand. Moeten we naar één gemeente, of is beter samenwerken voldoende en vooral, kunnen we voorkomen dat we een deel worden van de grote stad (Nijmegen)? Hieronder wordt betoogd dat je beter kunt praten over de voorwaarden waaronder een herindeling plaatsvindt, dan over de vraag of zo'n herindeling nog tegen te houden is.

Zowel vóór als tegen gemeentelijke herindelingen is veel te zeggen. Wie kan zich nog de tijd herinneren dat elk gehucht in Nederland een zelfstandige gemeente was? Niemand, want dat was twee eeuwen geleden. In 200 jaar is het aantal gemeenten verminderd van circa 2.000 naar 441 en dit proces is nog lang niet voltooid. Als ik bronnen binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken mag geloven, is het doel om over enkele decennia nog maar 25 gemeenten over te hebben. Er zijn mensen die dit allemaal niet zoveel uitmaakt maar er zijn ook fervente tegenstanders. De enige voorstanders lijken de bestuurders te zijn. Hebben zij gelijk of ongelijk? Het antwoord daarop is moeilijk te geven.

Bestuurders praten over schaalvoordelen, maar kunnen niet echt aangeven wat een optimale schaal is voor gemeenten. Zij kunnen ook wijzen op de vele succesvolle voorbeelden van gemeentelijke herindelingen elders.

Tegenstanders hebben het over de toenemende afstand tussen burger en bestuur en over cultuurverschillen tussen gemeenten. Bewijzen kunnen ze niet dat de betrokkenheid van de bevolking bij het lokale bestuur vroeger zo groot was, of aangeven wat het is dat die culturele verschillen zo belangrijk maakt. Wel kunnen zij wijzen op schrikbeelden van heringedeelde gemeenten, zoals het Friese Boarnsterhim, waar - met een understatement - de nieuwe gemeente nooit echt als eenheid is beleefd.

Bestuurskundig onderzoek wijst op het verschil tussen tijdelijke en structurele effecten van gemeentelijke herindeling. Zo blijkt er de eerste paar jaar na een herindeling nauwelijks gemeentelijk beleid van de grond te komen. De zaak moet namelijk eerst intern op orde worden gebracht. Of u dat positief of negatief beoordeelt, hangt af van uw oordeel over gemeentelijke initiatieven in het algemeen. Ook zijn er aanwijzingen dat politieke coalities in de eerste jaren na de herindeling instabiel zijn. Men moet aan elkaar en de nieuwe situatie wennen. Soms komt daar bovenop dat er een nieuw gemeentehuis wordt gebouwd, waarbij de werkelijke kosten vrijwel altijd het dubbele zijn van de geschatte kosten. Dit heeft menig wethouder de kop gekost.

De instabiliteit kan ook een gevolg zijn van ontbrekende verdelende rechtvaardigheid.

Afhankelijk van het nieuwe college van B en W betekent gemeentelijke herindeling soms dat het voorzieningenniveau in de kleinere plaatsen van die nieuwe gemeente naar beneden gaat en er alleen investeringen plaatsvinden in voorzieningen in de grootste plaats in de nieuwe gemeente. Ook hier geldt, waar u woont bepaalt of dit voordelig of nadelig is.

Structureel is herindeling onontkoombaar. Onderzoek wijst weliswaar niet eenduidig uit dat herindeling de bestuurskracht van een gemeente doet toenemen, maar herindeling schept daar wel de voorwaarden voor, omdat het een hoger opgeleid en beter gespecialiseerd ambtelijk apparaat mogelijk maakt. Grote gemeenten kunnen namelijk een beter salaris bieden aan hun personeel. En goed opgeleid personeel is hard nodig in een tijd waarin beleidsprocessen steeds complexer worden.

Laat u trouwens niet wijsmaken dat als een proces tot herindeling eenmaal gaande is, het nog mogelijk is iets te veranderen of het tegen te houden. Want als gemeenten zulke processen in gaan, zijn de uitkomsten in feite reeds gepasseerde stations. Het protestantse noorden heeft aan gemeentelijke schaalvergroting moeten geloven, en ook voor het katholieke zuiden geldt dat er geen ontkomen aan is. Zelfs de keuze met wie je als gemeente samengaat is er eigenlijk niet. Dat wordt door provinciale ambtenaren samen met lokale politici bekokstoofd. Je kunt deze processen het beste vergelijken met de gedwongen huwelijken die ouders in sommige moslimlanden voor hun kinderen arrangeren. Daar heb je als individu bar weinig over te vertellen. De 'of' vraag is dus minder interessant.

Veel interessanter is de hoe-vraag. Welke garanties wil je als kleinere gemeente die wordt heringedeeld? Wil je je zwembad, je sporthal en je buurthuis behouden, en wil je dat de nieuwe gemeente dat alles blijft subsidiëren, dan is het handig daarover vooraf afspraken te maken. Om in termen van uithuwelijking te blijven, maak harde afspraken over de bruidsschat en de huwelijkse voorwaarden.

Prof. dr. M.S. de Vries is als hoogleraar Bestuurskunde verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen.